

13. VIOLÈNCIA

...els estats membres han de prendre totes les mesures apropiades per protegir l'infant contra totes les formes de violència física o mental, lesions, abusos, abandonament o tracte negligent, maltractament o explotació, inclosos els abusos sexuals, físics o mentals, mentre està sota tutela dels seus pares, tutors legals o de qualsevol altra persona que en tingui cura.

Convenció sobre els drets de l'infant, article 19

La violència és l'ús o l'amenaça de la força que pot provocar dolor, lesions, privacions i fins i tot la mort. Pot tenir una intenció aparent, com per exemple castigar o forçar algú a actuar en contra de la seva voluntat, o pot ser un acte de simple mala intenció. La violència pot ser física, verbal o psicològica, però independentment de la forma que prengui, és una vulneració dels drets humans. Tot i que la Convenció sobre els drets de l'infant i molts altres tractats internacionals i regionals garanteixen la integritat física, seguretat i dignitat de l'infant, la violència contra els infants segueix molt estesa, ja que passa a tots els països d'Europa, sigui quin sigui el seu origen o estrat social.

El maltractament dels infants es classifica en quatre categories generals:

Maltractament psicològic: pot prendre la forma de maltractament verbal, mental i psicològic. Inclou accions o absència d'accions per part dels pares o cuidadors que causen o poden causar trastorns seriosos de comportament, cognitius, emocionals o mentals.

Negligència: la incapacitat de proveir l'infant de les necessitats bàsiques, ja siguin físiques, educatives o psicològiques. La negligència física pot incloure la manca d'aliments o roba per vestir adequats, atenció mèdica apropiada, supervisió o protecció, així com l'abandonament. La negligència educativa és privar l'infant de l'escolarització o d'una educació per a les necessitats especials, o bé permetre una absència escolar excessiva. I finalment, la negligència psicològica consisteix en la manca d'amor i suport emocional i el fet de no protegir els infants de l'abús o el maltractament, fins i tot permetre'ls fer ús de les drogues i l'alcohol.

Maltractament físic: consisteix en el fet d'infligir dany físic a una persona, en aquest cas, a un infant. Pot incloure cremades, cops de puny, sacsejades, cops de peu o qualsevol altra forma de causar dolor a un infant. Aquests danys es consideren maltractament, tant si l'adult té la intenció de fer mal

o no, ja que un possible dany podria ser el resultat d'una excessiva disciplina o de qualsevol càstig físic aplicat a l'infant.

Abús sexual: comportaments sexuals inadequats amb un infant poden ser les carícies als genitals de l'infant, fer que el menor acariciï els genitals de l'adult, les relacions sexuals, l'incest, la violació, la sodomia, l'exhibicionisme i l'explotació sexual; forçar, enganyar, subornar, amenaçar o pressionar l'infant a tenir activitat o consciència sexual. L'abús sexual té lloc quan un infant més gran o experimentat o un adult utilitza un infant per aconseguir plaer sexual, i és un abús de poder sobre l'infant i una vulneració del dret de l'infant a tenir relacions sanes i de confiança.

Els efectes d'aquesta violència en els infants són determinants, ja que condicionen el seu benestar i la seva habilitat per aprendre i socialitzar-se amb normalitat; deixa cicatrius físiques i emocionals que poden causar traumes a llarg termini. A més, hi ha investigacions que demostren que la violència genera més violència, per tant l'infant que ha patit maltractaments té especialment més probabilitats de convertir-se en un pare o mare maltractador.

La violència infantil ha de ser tractada des de totes les vessants: l'educació, la formació i el foment de les capacitats són necessàries per fer augmentar la consciència i promoure la cultura de la no-violència. Calen polítiques definides i mecanismes d'avaluació efectius, així com també cal introduir la no-violència a l'agenda política.

Violència a la família

En molts països europeus, la societat tolera i fins i tot aprova algunes de les formes recurrents de violència contra els infants, especialment el càstig físic per part de la família com a mètode disciplinari, que està només indirectament sancionat pels agents encarregats de l'aplicació de les lleis, que no reconeixen aquests actes com a delictes. Fins i tot quan els Estats creen les lleis contra la violència domèstica, l'aplicació d'aquestes pot ser selectiva o inexistent. Una dotzena d'infants europeus moren encara ara cada setmana a causa del maltractament.¹

La violència pot ser amagada o molt difícil de detectar quan l'exerceixen persones de l'entorn quotidià de l'infant i en espais que haurien de ser refugis per a ells, com ara l'escola, la família o les institucions residencials. Com que la violència dins de la mateixa família és la menys visible de totes, és difícil obtenir estadístiques i per això aquestes sovint no són del tot fiables. Molts infants tenen por de parlar en contra dels membres de la seva família, especialment en els casos d'abús sexual, cosa que traspasa a tots aquells que treballen amb infants la responsabilitat de saber detectar els signes d'abús i informar-ne en cada cas. Un terç dels estats membres del Consell d'Europa van abolir el càstig corporal (Alemanya, Àustria, Bulgària, Croàcia, Dinamarca, Finlàndia, Hongria, Islàndia, Itàlia, Letònia, Noruega, Portugal, Romania, Suècia, Ucraïna i Xipre),² i els altres es van comprometre a fer una reforma legal, però malgrat aquests avenços, el càstig corporal continua sent legal a diversos països i es percep com una forma acceptable de disciplina. Per acabar amb el càstig corporal domèstic cal un canvi d'actitud per part dels pares i les mares, que ens porti a una metodologia més positiva i no violenta per educar els infants.

Violència a les escoles

Un de cada deu infants s'enfronta a violència a l'escola, xifra que actualment està augmentant.³ El nivell de violència no està tan relacionat amb la prosperitat econòmica del país, com amb l'actitud d'aquest respecte als infants i la seva significança política a la societat.⁴ Tot i que el càstig corporal està prohibit a la majoria de les escoles europees, l'assetjament escolar i laboral està altament estès; d'aquesta manera, l'infant que és lleugerament diferent —més intel·ligent, més gros o més petit, o amb un color de pell o accent diferent— es pot trobar que és objecte de sarcasme, rumors, malnoms, intimidacions i exclusió, així com d'atacs físics a la seva persona o les seves pertinences.

L'assetjament escolar pot succeir en forma de violència de bandes o d'atacs racistes, especialment a les minories ètniques o els immigrants i, avui dia, sovint pren la forma de «ciberassetjament», amb el qual es fan circular per Internet fotografies denigrants o comentaris insultants sobre un menor. Com que aquesta forma d'assetjament és majoritàriament anònima, instantània i efectiva a llarga distància, és especialment perjudicial per als infants que la pateixen. A més, per a les víctimes d'aquest tipus de violència, l'escola es converteix en un espai terrorífic, en comptes d'un bon lloc per aprendre. Un Informe Mundial de les Nacions Unides sobre violència contra els infants va demostrar que a Europa les noies pateixen més sovint assetjament escolar que els nois i que un 80% de la violència a les escoles és exercida pel grup d'edat entre els 12 i els 16 anys.⁵

Cal una conscienciació pública i tolerància zero pel que fa a la violència a l'escola. Per tant, els treballadors de l'àmbit escolar, el professorat i els pares i mares han de ser capaços de detectar els símptomes i d'actuar amb rapidesa per combatre-la. Totes les escoles necessiten polítiques de prevenció consistentes per eliminar la violència i vies fàcils i confidencials per facilitar que els infants presentin queixes. Incloure els infants en la conscienciació i el suport mutu són accions clau i efectives per combatre la violència a l'escola.

L'Observatori Europeu de la Violència Escolar (OEVE) investiga la violència urbana i a l'escola. Amb seu a la Universitat Ségalen de Bordeus, a França, estudia la violència a Alemanya, Bèlgica, Espanya, Itàlia, el Regne Unit i Suïssa, així com també la d'alguns països no europeus com Canadà, el Japó, Mèxic i Burkina Faso.

L'OEVE estudia els problemes relacionats amb la violència i coordina una xarxa internacional de col·laboradors, entre els quals hi ha la UNESCO i el Parlament Europeu.

Observatori Europeu de la Violència Escolar:

http://weib.caib.es/IIIjornades_menors/documents/catalan/ponencia_cat_cblaya.pdf

L'exposició a Internet i els mitjans de comunicació

Internet i altres mitjans de comunicació poden exposar el jovent a un ampli ventall de riscos i, ja sigui intencionat o no, al contacte amb material inapropiat com ara imatges violentes, propaganda racista i pornografia, que constitueix una forma de violència. La xarxa, a més, també exposa l'infant a assetjament i pedofília, fins i tot dins del seu entorn familiar i la seva llar.⁶ Vegeu el Tema 9, «Mitjans de comunicació i Internet», per llegir més sobre l'educació multimèdia i protegir els infants d'aquests tipus d'explotació. El 2006 el Comitè de Ministres del Consell d'Europa va adoptar una recomanació especial que apoderava els infants en el nou entorn d'informació i comunicació.⁷

Abús sexual dels infants

L'abús i l'explotació sexuals infantil són problemes significatius a Europa actualment. Poden prendre moltes formes com ara incest, pornografia, prostitució, tràfic d'éssers humans o agressió sexual directa, però totes elles poden arribar a causar danys seriosos en la salut mental i física de l'infant. Es calcula que entre un 10 i un 20% dels infants europeus són víctimes d'agressions sexuals durant la infància,⁸ tot i que la majoria de les víctimes no ho denuncien. Molts d'ells són massa joves en el moment de l'agressió per entendre què ha passat, mentre que d'altres no tenen ningú en qui confiar o que els pugui creure, o bé se senten massa avergonyits, culpables i traïts per explicar-ho a ningú. Molts d'ells també són amenaçats i manipulats per l'agressor, que en la majoria dels casos és un membre de la família o un amic adult que l'infant coneix.

La prostitució forçada i la pedofília organitzada són altres formes d'abús sexual, mitjançant les quals l'infant és forçat a participar en actes sexuals amb desconeguts adults, a canvi d'uns diners que cobra el proxenet. Els infants especialment vulnerables a aquests tipus d'explotació sexual són aquells que

es troben en situacions de conflictes armats, els que han estat desplaçats, són immigrants o refugiats, viuen en institucions d'acollida o no tenen suport familiar, i els infants que viuen en la pobresa. És per això que cal que famílies, mestres, treballadors socials i legisladors actuïn per protegir els infants de l'abús sexual.

Tràfic d'infants

El tràfic amb éssers humans és la versió moderna del comerç d'esclaus, una vulneració dels drets humans i una ofensa a la dignitat i integritat de la humanitat, ja que els éssers humans són tractats com a béns que es compren i es venen, subjectes a tot tipus d'explotació.

Un infant víctima del tràfic és una persona menor d'edat que és retinguda, transportada, transferida, amagada o rebuda amb l'objectiu de ser explotada, ja sigui dins o fora del seu país. En alguns casos, els infants són enganyats amb promeses d'escolarització o viatges; en d'altres són entregats per les seves famílies empobrides a canvi d'una recompensa econòmica.

El tràfic exposa els infants a la violència i l'abús sexual i els priva del dret de preservar la dignitat, de créixer en una família, de tenir una educació, una atenció sanitària, repòs i lleure, i de viure sense tractes degradants o càstigs. Vegeu també el fragment sobre treball infantil al Tema 4, «Educació i lleure».

A Europa, el tràfic d'infants es fa generalment per motius d'explotació sexual i treball forçat. Per tant, els infants que el pateixen són víctimes de la prostitució, forçats a casar-se o ser adoptats il·legalment. Proporcionen treball barat o gratuït en l'agricultura o en tallers d'explotació, treballen com a servents o pidolaires i fan la funció d'acompanyants. Com que està prohibit traficar amb infants, sovint se'ls amaga de la vida pública i resulten molt difícils d'identificar; a més, en no parlar la llengua local i ser estrictament vigilats, tenen molt poques oportunitats d'escapar o de buscar ajuda.

Grups d'infants vulnerables

Tot i que la violència contra els infants no és limitada a un grup o a una classe econòmica, n'hi ha alguns que són especialment vulnerables a l'abús o al maltractament:

- **Infants sense sostre:** els «nens del carrer» s'enfronten a un major risc d'explotació sexual, especialment les nenes. UNICEF informa que hi ha uns 100 milions d'infants que viuen als carrers del món actualment.⁹ Pels carrers de totes les grans ciutats europees es poden trobar milers d'infants, nombre que a hores d'ara està augmentant a causa de la desocupació, la pobresa i la immigració.
- **Infants amb discapacitats:** tot i que els infants amb discapacitats sovint són víctimes de maltractaments, incloses la violència i l'agressió sexual, els serveis de protecció a la infància rarament s'enfronten a les seves necessitats. Els serveis socials, de fet, poden perpetuar el maltractament dels infants amb discapacitats estigmatitzant-los com a especials o amb necessitats. En molts casos, a aquests infants se'ls ensenya a ser bones víctimes, especialment a les nenes, que sovint són menys valorades que els nens. Les nenes amb discapacitats també tenen menys possibilitats que els nois de rebre educació, atenció sanitària adequada i tractament de rehabilitació, així com de participar en les seves comunitats.
- **Infants refugiats i immigrants:** els infants refugiats i immigrants poden ser subjectes de violència tant a la llar com a la comunitat per actes derivats de la xenofòbia. Com que sovint els seus pares no estan familiaritzats amb les lleis i els models de la nova comunitat, els infants poden patir pràctiques tradicionals perjudicials, com la mutilació genital femenina i l'escarificació masculina. Els traumes familiars i la inestabilitat també poden portar al maltractament infantil.¹⁰

- **Nenes i mares:** tot i encara ser menors d'edat i tenir dret a totes les proteccions i provisions de la Convenció sobre els drets de l'infant, les nenes que tenen fills són tractades com adultes, tant si es casen com si no. D'aquesta manera, es troben atrapades en un buit legal, sense les proteccions que s'ofereixen als infants i massa joves per reclamar els drets dels adults.

Què pots fer per prevenir la violència contra els infants?

- Coneix les situacions dels infants i informa de qualsevol tipus de violència;
 - Coneix les polítiques del Govern i els programes de protecció infantil davant de la violència i pressiona les autoritats perquè promoguin lleis protectores;
 - Dóna suport a les famílies mitjançant programes per als pares i les mares;
 - Trenca el silenci! Denuncia la violència que experimentis o de la qual siguis testimoni;
 - Enfronta't a l'acceptació social de la violència;
 - Fes conscienciació sobre la violència contra els infants;
 - Reconeix els signes de violència;
 - Mobilitza l'escola i la comunitat per prohibir i eliminar l'assetjament escolar i altres formes de violència contra els infants;
 - Ensenya els infants com protegir-se de l'abús i l'agressió;
 - Ensenya els infants maneres no violentes de tractar el conflicte;
- No facis servir la violència.

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa descarregada
des del web aheadedu.org/PetitCompass

Instrumentos importants de defensa dels drets humans

El Consell d'Europa

L'article 3 del **Conveni europeu de drets humans** diu que «Ningú no pot ser sotmès a tortura ni a penes o tractaments inhumans o degradants». Per promoure i protegir aquest dret fonamental, el Consell d'Europa ha tractat molts aspectes de la violència amb mitjans legals, conscienciació i campanyes (p. ex. tràfic d'éssers humans, violència de gènere, treball infantil, violència en els mitjans de comunicació) i ha establert proteccions legals contra moltes formes diverses de violència:

- El **Comitè Europeu per a la Prevenció de la Tortura i les Penes o Tractes Inhumans o Degradants** (CTP) desenvolupa models de protecció per a joves privats de llibertat, proporciona mecanismes preventius no judicials per protegir els joves detinguts i visita sovint institucions de joves delinqüents.¹¹
- La **Convenció europea d'acció contra el tràfic d'éssers humans** pretén prevenir el tràfic, protegir els drets humans de les víctimes de tràfic i jutjar els traficants.¹² Aquest tractat amb implicacions legals, vigent des del 2005, afecta tot tipus de tràfic, totes les víctimes i tipus d'explotació, inclosa l'explotació sexual, el treball forçat, l'esclavitud, la servitud i l'extracció d'òrgans per ser venuts.
- El **Conveni sobre ciberdelinqüència**, que inclou delictes relacionats amb pornografia infantil i que especifica, a l'article 9, que els estats membres han d'adoptar «les lleis i altres mesures per criminalitzar diversos usos específics dels ordinadors que incloguin pornografia infantil».¹³
- El **Conveni sobre la protecció dels infants contra l'explotació i l'abús sexuals**, adoptat el 2007, és el primer tractat que s'enfronta específicament a l'abús infantil. Omple els buits de la legislació europea i estableix un marc legal harmònic per combatre aquest mal que afecta entre el 10 i el 20% de tots els infants a Europa.¹⁴

El Consell d'Europa també ha creat moltes activitats i programes per combatre la violència contra els infants:

- El 2006 el Consell va engegar «Construir una Europa per i amb els infants». Com a conseqüència de l'Informe sobre la Violència Contra els Infants a Europa, aquest programa de tres anys té com un dels objectius principals combatre diverses formes de violència infantil, com el càstig corporal, la violència domèstica, l'abús sexual i el tràfic. En aquesta àrea, el programa estableix models, formula guies per crear polítiques i supervisa una important campanya de conscienciació que implica els governs, els parlaments, els municipis, els professionals i les ONG a Europa.
- L'**Alt Comissionat dels Drets Humans** tracta sistemàticament els drets dels infants i la protecció de la violència durant les seves visites de control als estats membres.
- La **Campanya del Consell d'Europa per combatre el tràfic amb éssers humans** es va posar en marxa el 2006 amb l'eslògan «Ésser Humà: no està en venda», que pretenia conscienciar sobre la quantitat de tràfic amb éssers humans que hi ha actualment a Europa. Destaca diferents mesures per prevenir aquesta nova forma d'esclavitud i dedica esforços per protegir els drets humans de les víctimes i perseguir els traficants.
- El 2007 l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa va iniciar una enquesta a Europa sobre els infants del carrer i les polítiques que s'estaven fent per tractar aquest problema.

Les Nacions Unides

La **Declaració universal dels drets humans** (DUDH, 1948) a l'article 5 reconeix com a dret fonamental la protecció contra la violència, però la Convenció sobre els drets de l'infant va més enllà a l'hora d'especificar aquest dret (CDI, 1989). L'article 19 defineix moltes formes de maltractament, inclosos l'abús sexual, la violència psicològica i l'explotació:

Els estats membres han de prendre totes les mesures legislatives, administratives, socials i educatives apropiades per protegir l'infant contra totes les formes de violència física o mental, lesions, abusos, abandonament o tracte negligent, maltractament o explotació, inclosos els abusos sexuals, físics o mentals, mentre està sota la tutela dels seus pares, tutors legals o de qualsevol altra persona que en tingui la tutela.

Tant l'article 19 com el 37 protegeixen específicament l'infant de la pena de mort, que encara es practica en alguns països fora d'Europa.

Com l'instrument dels drets humans més ratificat de les Nacions Unides, la Convenció sobre els drets de l'infant proporciona una poderosa base per a la protecció dels infants davant la violència. Aquest reconeixement va ser seguit el mateix any per l'adopció de la **Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona** per part de l'Assemblea General i per la designació d'un **Relator especial** sobre la violència de gènere, un expert que compila informació sobre la violència contra les dones i les nenes. La Declaració fomenta especialment els programes a les escoles a tots els nivells per tal de qüestionar els patrons establerts quant al comportament dels homes i de les dones.¹⁵

Recursos d'utilitat

- *Action against Trafficking in Human Beings: Prevention, protection and prosecution*, Consell d'Europa, 2007: <http://www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign/Source/eg-thb-sem2_2006_Proceedings.pdf>
- *Building a Europe for and with Children: The facts about children and violence*, Fact-pack, Consell d'Europa: <<http://www.childcentre.info/projects/protection/dbaFile12934.pdf>>
- Campaign to Combat Violence against Women, Fact Sheet: Consell d'Europa: 2006. <http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/fact_sheet_en.asp>
- Declaració sobre l'Eliminació de la Violència contra la Dona: Resolució de l'Assemblea General 48/104 de 20: <<http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>>
- Forced Labour, Child Labour and Human Trafficking in Europe: An ILO Perspective: International Labour Office, Ginebra, 2005: <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_081882.pdf>
- FRAU-MEIGS, Divina, Fòrum Paneuropeu sobre els Drets Humans en la Societat de la Informació del Consell d'Europa: Empowering Children and Young People: Consell d'Europa, 2006: <<http://www.coe.int/t/dgap/tbilisi/archives/enews/EEVZuZAuFEffWikHpn.asp>>
- *Gender Matters – A manual on addressing gender-based violence with young people*, Consell d'Europa, 2007.
- *Manual per a membres del parlament: Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra la tracta d'éssers humans*, Consell d'Europa, 2007: <http://assembly.coe.int/committeedocs/2007/Trafficking-human-beings_E.pdf>
- KENNEDY, Margaret, 'Rights for Children Who Are Disabled', en *The Handbook of Children's Rights*: Routledge, Londres, 1995.
- MAY-CHAHAL, Corinne; HERCZOG, Maria, *Child sexual abuse in Europe*: Consell d'Europa, 2003.
- Recomanació Rec (2006)12 del Comité de Ministres als Estats membre sobre l'empoderament dels infants en un nou entorn de la informació i la comunicació, Consell d'Europa, 2006.
- *Working to Prevent the IT-Related Sexual Exploitation of Children*, Save The Children Denmark, 2005: <http://ec.europa.eu/justice_home/daphnetoolkit/files/projects/2003_104/int_save_the_children_denmark.pdf>

Pàgines web d'utilitat

- Activist Toolkit, Making rights a reality: <<http://web.amnesty.org/actforwomen/svaw-toolkit-eng>>
- Xarxa d'informació sobre els drets de l'infant: <<http://www.crin.org>>
- Children and corporal punishment: «The right not to be hit, also a children's right»: <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1237635&Site=CM>>
- Consell d'Europa: <<http://www.coe.int/children>>
- Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra la tracta d'éssers humans: <<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/197.htm>>
- Observatori europeu de la violència a l'escola: <<http://www.oijj.org/en/organizations/general/european-observatory-of-violence-in-schools>>
- Comissionat per als Drets Humans del Consell d'Europa: <http://www.coe.int/t/commissioner/default_EN.asp>
- Infants del carrer i sense sostre: <<http://www.cyc-net.org/cyc-online/cycol-0904-Homelessness.html>>
- Estudi del Secretari General de les Nacions Unides sobre la violència contra els infants: <<http://www.violencestudy.org>>
- UNICEF: <<http://www.unicef.org/protection>>
- End Child Prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes: <<http://www.ecpat.net>>
- Organització Internacional del Treball, Programa Internacional per a l'Erradicació del Treball Infantil (OIT-IPEC): <<http://www.ilo.org>>
- Institute for Research on Working Children (IREWOC): <<http://www.childlabour.net>>
- Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (CSC): <<http://www.child-soldiers.org>>

Referències:

- 1 *Corporal Punishment... No violence against children is justifiable*: <http://www.coe.int/t/dg3/children/violence/corporalpunishment_en.asp>
- 2 *Building a Europe for and with Children: The facts about children and violence*, Fact-pack, Consell d'Europa: <<http://www.coe.int/t/dg3/children/>>
- 3 The United Nations Secretary General's Study on Violence against Children: <<http://www.violencestudy.org>>
- 4 *Violence Against Children – Europe and Central Asia*, UNICEF, p. 9: <http://www.unicef.org/ceecis/media_2129.html>
- 5 The United Nations Secretary General's Study on Violence against Children: <<http://www.violencestudy.org>>
- 8 The United Nations Secretary General's Study on Violence against Children: <<http://www.violencestudy.org>>
- 9 *Vegeu Street Children and Homelessness*: <<http://www.cyc-net.org/cyc-online/cycol-0904-Homelessness.html>>
- 11 Vegeu <<http://www.cpt.coe.int/EN/about.htm>>
- 12 Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings: <<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/197.htm>>
- 13 Vegeu Council of Europe Convention on Cybercrime: <<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/HTML/185.htm>>
- 14 Vegeu Council of Europe's Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation: <<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=201&CL=ENG>>
- 15 *Declaration on the Elimination of Violence against Women*: General Assembly Resolution 48/104 of 20, Art. 4: UNESCO, 1993: <<http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>>

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa descarregada
des del web **aheadedu.org/PetitCompass**

